

CHRONIQUE.

VAN

MAASTRICHT EN OMSTREKEN.

—

Het handschrift, waaruit wij deze chronijk putteden, telt 80 bladzijden in-12° en is in het begin der XVI^{de} eeuw, op zwaar papier, met nette, duidelijke, maar ongekunstelde letters geschreven. Het begint in 1266 en eindigt in 1517. De samensteller, die sedert 1480, met de meeste der door hem vertelde feiten persoonlijk schijnt bekend te zijn, komt mij voor als hebbende te Maastricht gewoond en was ook te Geul niet vreemd. Zouden wij den vlijtigen rektor der kloosterscholen van St-ServaaS, Matheüs Herben, die destijds te Maastricht leefde en schreef, als den vervaardiger van dit boekje mögen veronderstellen?

Van af het jaar 1504 tot 1517 verwaarloost de schrijver de chronologische volgorde en spreekt achtereenvolgens over de jaren 1496, 1508, 1509, 1510, 1512, 1517, 1509, 1504, 1505, 1506, 1507 en 1508. Tot meerder gemak der lezers hebben wij de natuurlijke volgorde hersteld. Ook hebben wij, om de eenvoudige reden, dat zij ons den druk niet waard schenen, die zaken van algemeene bekendheid weggelaten, welke den tekst niet toelichten en overigens in alle geschiedboeken te vinden zijn.

Dit schrift werd bij de boekenveiling van wijlen den kundigen naspoorder onzer Maastrichtsche oudheden, Martinus Heilerhof, in eene mand scheurpapier verkocht en kwam in handen van den Heer F. Quaedvlieg, te Val-

kenburg, die ons hetzelve goedgunstig heeft toevertrouwd. Indien wij het wel hebben, heeft Heilerhof aan den voet zijner opstellen, geplaatst in de jaarboekjes van Maastricht, er geene melding van gemaakt. Het draagt op de eerste bladzijde den naam van Mathias Heilerhof en is door den druk nog niet bekend geworden.

1268. Int jaer MCC.LXVI waert der Cathuser orden gesticht.

1313. Int jaer MCCC.XIII op sint jans avont worden te Brugge in Vlaengeren XVIII wyver verbrant van kettery.

1333. Int jaer MCCCXXXIII doen galt men een quart wyns om eyney en den besten om twee eyeren, ende der wyn hyet Nasse lodewich.

1353. Int jaer MCCCLIII waert onser liever vrouwen choer ende det Heren huys te Aecken in den mert aengelecht.

1386. Int jaer MCCCLXXXVI doen was alsoe vuel wyns gewassen dat men te Collen een voeder wyns golt om IIII gulden ende wye syn eyghen vaet hadde den vulde men syn vaet om eynen gulden.

1393. Int jaer MCCCXCIII bleven die van Triecht voer sinte Mariegraten doot vanden greve van Morse.

1408. Int jaer MIIII-VIII lagen die Luycker voer Maestricht, XVII weecken lanck, soe vuer soe nae (1) en hyelden hunnen Heer Her Jan van Beyren uytenlande, tot Triecht liggende; ende Hertich Jan van Boirgoingen en Hertich Wyllem van Hollant ende der greve van Naemmen streden by elcht (2) tegen die Luycker; aldaer bleef

(1) Vergelijk Chapeauville III, bladz. 81—82.

(2) Bij Chapeauville bl. 81 staat Eicht; de schrijver bedoelt den slag van Othée.

doot Her Jan van Parwis ende syn soen; ende der Luycker bleef XXIII duysent IXe ende XVII man; en Her Jan van Beyeren bleef heer en tooch tot Ludick ende daer waerter vuel in die Mase geworpen ende ock onthoeft.

1420. Int jaer MHHI^eXX quaen myn Her van Hynsberch bynnen Breusselt met menighen van volcke ende daar blever vuel doot en gevangen.

1430. Int jaer MHHI^eXXX toech dat bisdom van Ludick voer Namen en mijn heer Jacob van Croy met den van Namen togen die van Maestricht nader by een dorpe, heet der Fonteynen, boven Hoy, daer vuel goder lueden van Triecht gevangen worden en doot bleven.

1434. Int jaer MHHI^eXXXIV des sevensten daechs Octobris, sint Amoers avont opten Donderdaech in die nacht, doen geschaet wonder over die werelt te lande en te water van eynen groeten wyntstorm, die daer aff worpe bly en steen van allen kercken en tornen en clusen en mueren, die huyser sommige te gronde ende menigen die schorsten aff; ende ontdecktense van steynen ende van stroy, worp neder alle wyngart, die boemen gemeynelyck wter erden, die ramen metten dueren bracken, die bomen inden walt ter erden, ende vuel luyden bleven doot in hunne huysen en weyden, die muelen op ten water ewech ende verdranek menich schepe met luyen en met goede. Der selve went verruerde alle die werelt. Der thorne metten wachter te Eyke(1) viel neder, die mynrebrueder kerck te Sint Truyden viel neder.

1435. Int jaer MHHI^eXXXV doen wast eynen den groetsten, calsten wynter den yc mensehe leven mochte oft geleest hadt. Doen bevroren alle wateren te gronde, en der Ryn was soc bevroeren beneden en boven Collen

(1) Welligt Maeseyck.

en in allen landen dat men over den Ryn ginck en roet ende ve daerover dreef ende merkt daerop hielde ende dobbelde met quackbreden ende met anderen desschen gelyckerwijs oft nye water geweest en weer. Dat wonder stont vor Collen en anders, wael meer dan VIII weken ; doe bevroren menich morgen bossche ende bomen ende menige morgen wyngarts.

1449. Int jaer MIIII°XLIX was der peys gemaeckt te Maestricht tusschen den bispop van Collen en der Hertich van Cleve.

1457. Int jaer MIIII°LVII trochte die Kynder uit allen landen met groeter scharen tot sint Michiels bevart.

1459. Int jaer MIIII°LIX in October opten XVIII dach op Sint Lucas daech starff Her Jan van Heinsberch tot Diest opten burch , die bispop hadt gewest XXXI jaer tot Ludick.

1465. Int jaer MIIII°LXV trochten die van Ludick en haelden den marckgreve van Baden om cynen heer ende regent te syn van den lande van Ludick , des dynsdaechs na blocken passchen, ende op Sint Gilis ayont daerna quamien die luydt van Herve en van Daelhem en verbranden *Sint Peter* buyten Triecht aff ende des anderen daechs na sint Gielis daech soe verbrande die van Triecht den Nuwenhoff aff daer die beginnen woenden ; cnde intzelfde jaer togen die van Luyck voor *Valkenborch* des goensdaechs na sint Gielis daech en stormden voer dat huys ende stadt ende die op dat huys waren schoten en slogenter der Luycker meer dan LXXXIII soe doet soe gewont , en der marckgreve van Baden met synen broeder en met synen luyden togen den Luyckere heymelick aff en ewech tot hunnen landen wart, doen dat die Luycker vernamen togen sy van *Valkenborch* en lieten hun beeste bussen daer , ende die L.. kremer , een tente en drie bussen die die van *Triecht* haelden en yin-

gen der Luyker drie; ende int selfde jaer des vridaechs op des Heylichen Cruys avont en sint Cornelis avont en sach noet man die sonne alsoe schynen als sy allen den daech scheen, des smorgens tot XI uren tou was die sonne also blauwe, en daerna des achteronderens (nammiddags) sylvere en des avont bloet root, dat nyt benen mynschen gedencken gesien en was.

1466. Int jaer MIIII-LXVI was Hertich Karle int lant van Ludick, daer hy Dyonant destrueerde met den sweerde. Ende int selfde jaer des goensdaechs voer sint Anthones daech togen die van Triecht ut met VIe man ende ock die *Valkenburgiere* omtrent en branden daer, en die van *Eyck* en *Oeteren* en vande Kempen quamen tegen hun en streden, daer bleven van *Eyck* en *Oeteren* doot XXXVII en sy brachtenter gevangen LXVI ende twee bussen en twee wagen vol harnes ende bagen, en die kinder (te) Triecht riepen tegen die gevangene wye hun die boiter monde die sy int iersten van den orlich ophielden.

1467. Int jaer MIIII-LXVII quam myn Heer van Borgonien met groter macht van sint Truyen en belacht die stat en stordense, en die van Ludick quamen ut en myn Heer van Revensteen metten pickarden sloegen by *Brusthom* opt velt der Luycker meer dan drye duysent doot, daer bleef heer Bara en zijn broder. Ende int selfde jaer sterff die oude prins Hertoch Philips en int selfde jaer toech mijn Heer van Boirgoingie met groter macht voor Ludick, en die van Ludick quamen te quadren ende Her Raes van Heer toech myt vuel Luycker over die groette brugge ewech, des anderen daechs op sint Mertens daech daer werter opten merckt vuel onthooft ende der pyron wart affgelacht en die porten metten tuyren in allen steden zonder Triecht en Hoy, en een grote scettinge gesat.

1468 Intjaer MIII^eLXVIII voor alderheilgenisse quam myn Heer van Boergongen metten coninck van vranks ryck met groter macht voir Ludick en stormde Ludick ende daer blevener vuel doot aen by de syden , en opten sondaech voer alderheyiligendaech omtrent IX uren des smorgens doen waert Luyck gewonnen en myn Heer van Boergoinge quam bennen Ludick , en der Luycker ein grote menichteliepen ewech, daer quamen zy inder Missen in die kercke te Mynderbrudere en namen den priester die kelcken over den elter ute hant ende corporalen, ende sloegen luyden in die kercke doet voer die elteren dat dat bloot noch huyden daechs daer aen die tuyren steyt, tot sint Bartholomey, ten Preeckeren, ende te Mynderbruederen , roufden alle kercken sonder sint Lambrecht, die cloesteren ende alle abdiën , namen dat Heylichdom , cleynenet , clocken, buecken en al dat sy crighen mochten , sloegen die alde mans en wyven en kynder doot, dat zy zoe achter straten lagen , dat men daer over reet en ginge , ende namen die erme luyden diesy creghen en bondense tsamen met X of XII te mael en worpense in die Masé, voert namen sy die vrouwen en die meecheden en slotense op camere en drevan hunnen wyl met hun en vercrachdense en dan dootdense soe, dat creyten dat men alle die straten door hoorden roepen, wapen wapen in den Hemel ende inde Erde! En daer warter met grote scepen int middel in die Mase vuel die verdroneken. Ende in die stadt van Triecht van denen van Ludick (weurden) vuel in die Mase geworpen ende ock gehangen aen nootboomen ende aen wyen. Daerna sint Mertensavont waert der merck tot Ludick aengesteken en voirt die ganse stadt te mael verbrant, dat grote schaede waes en hadden sys nyet verdient.

1469. Int jaer MIII^eLXIX was Hertich Karle bycans vergeven van synen broder Boudowyn der Bastert van Rysel, mer Godt versaecht.

1474. Int jaer MIII^eLXXIII.... soe toech Hertich Karle van Boirgonge doer Triecht tot Nuyswert met meniche mannen, hertogen, greven, ridderen en knechten tot XVIII^m tou ofte meer op sint Marien Magdelenen avont. (1)

1477. Int jaer MIII^eLXXVII... worden om Wyck te Triecht die nuwe wellen ende graven gemaectt van den rondel tot Hogebruggen port.

1478. Int jaer MIII^eLXXVIII... waert gemaectt te Wyck die nuwe veste buyten die muyren van Hogebruggenport tot sint Mertensport. (2)

1482. Int jaer MIII^eLXXXII op sint Audactus daech op eynen vridaech quam Her Wilhelm van Arenbergh met vuel Fransoysen bennen Ludick, ende zy sloegen myn-

(1) De Hertog, die bij Maastricht met zyne hoofdarmee in verbinding kwam , steeg bij de nonnen van het adelyk klooster St. Gerlach bij Valkenburg af en hield aldaar eene algemeene monstering der troepen. Zyne gansche legermagt ging het getal van 18,000 man door de Chronijk hier aangegeven ver te boven. Eenige schrijvers schatten dezelve op 60,000 andere op 80,000, Pistorius geeft zelf 100,000 man op. Zij was in vier kolonnen verdeeld. De eerste bestond uit Franschen, de tweede uit Britten, de derde uit Italianen en de vierde uit Vlamingen en Duitschers. Zie Aldenhoff : *Beitrage zur Neuser Chronick*, Dusseldorf 1785, bl. 153.

(2) Zie hier hoe een tijdenoot, Matheus Herbenus, in zijn werkje : *De Trajecto instaurato*, zich over de vernieuwingen der vestingswerken te Wyck uitdrukt. • *Fossæ atque aggeres qui reliquam partem civitatis, quæ Vicus dicitur, circumdant, multiplices sunt, neque uno tempore facti, quippe quia fossa quæ muro civitatis propinquior est admodum sicca ac stricta esset, intra hos annos 40 ampliata est et munita a Mosâ usque ad Mosam. Quidquid reliqui operis ibidem reperitur intra hos annos octo est perfectum, nam ante fossam prædictam aggeres sunt mira diligentia notabilique altitudine positi, ante quos et altera fossa est, aquis copiosa, deinde et alii aggeres etiam ad notabilem altitudinem sublevati, ita ut locus, quondam debilissimus nunc factus est fortissimus. Hos aggeres itaque muniunt et ornant quinque aut sex fortissima propugnacula, nam supra pontem qui juxta Sanctum Martinum est, porta propugnacula posita est, intra hunc et portam Hoogbruggen fortalitium est firmissimum supra portam Hoogbruggen , domus ubi excubia exerceantur, hac æstate posita, interquam domum et portam propugnaculum hoc anno adjunctum est. Ascendendo deinde ad austrum in angulari parte, quæ ad Rondellum ac Mosam spectat, in aggere turris copta est validissima verum nondum perfecta, postquam turris fortissima consummata est juxta Rondellum, quæ cum magna parte muri novissime facti aggeres claudit.* (Bulletins de la commission royale d'Histoire de Belgique, tom. XII, p. 17.)

heer van Ludick bispot Lodewyck van Borbon doot met menighen man en derselvige Heer van Borbon wert wederom tot Luyck gebracht en lach twee daech inden Choer te sint Lambrecht openbaer dattem allemallich sien mochte en wert daer begraven. En Heer Willem van Arenberch nam Tongeren en Hasselt, Bielen Eick al in die hant en nam die cleinete van Tongeren en voerdense tot Luyck.

Item des vrydaechs voer des Heiligen Cruys daech soe togen die brabender myn Heer van Ravesteyn ende der prins van Aranien ende meer grote Heren met hunne volcken voer Hasselt en wonnen Hasselt, ende der van Hasselt bleef doot meer dan VIe ende vuel gevangen, ende alle dat goet dat yn Hasselt was waert genomen ende wech gevoert in Brabant. Int selve jaer toghen die van Brabant met den hertoch van Oistenryck voor Tongeren en die van Tongeren gaven hun op behetenis van lyff ende goet, ende Her Wylhem van Arenbergh toeck tot *Landen* ende verbrant ende schendet al geheel. Int selve jaer waert (te) *Sint Peter* aff geworpen alle huyser ende ock den Nuwenhoff metter kercken.

Ende op sint Lazarus daech dat is die vierde daech voer sint Thomas daech toeghem die van Triecht met bussen ende met reysers (1) ende voetgengers voor *Zeechen* om dat aff te werpen en lagen daervoir so lange dat sy al hun cruyt ende geschoit verschoiten hadden, doen quam Iher Everart van Arenburch ende Joncker Gys (van Can ?) metten Fransoysen ende met denen ute valleyen en sloegen die van Triecht soe doet soe gevanghen, als men meent meer dan V^e, dat groete schaide was voir die stat, ende die gevanghen waren zeer geschet al met Andriesgulden dat naeste deel, ende men en dede te Kersavont nyet luyden, noch des Kersnachts, noch oek ter

(1) Ruiters.

hoogmissee ende voert nyet en luyden des morgens noch
des avonts te compleet; des nachts te metten nyet ge-
luyd.

1483. Int jaer MIIII°LXXXIII des donderdaechs nae
derthiendaech (1) togen die van Luyck tegen die braben-
der voer *Hoelen* (Halogne) te velde ende der luycker bleef
doot soe gevannen bij VI^m ofte meer, daer bleef der land-
comedeur Her Gerit van Somberen (Sombreffe) ende Her
Wylhem van Wachtendonck doot, dat scade was ende
veul heeren gevangen. Ende Her Quyntie (Courtejoie ?)
borgemeester van Luyck met syne geselle worden, te
Luyck voert palays doert gebot van Her Wilhem van Aren-
berch doet geslagen om datse vanden peys tracterden.

Item des vrydaechs op sint Valentynsdaech soe quame
die brabenders die om *Bilsen* lagen een deel tot *Munster-*
bilsen ende spolieerden dat cloester al met allen, en toghen
myn vrouwe die abdisse met allen den joesseren ut met al
hunnen sange, ende namen alles dat sy wolden inde kercke
ende int cloester ende vingen priesteren ende custeren
vander selver kercken ende verbranden een deel hon
huyser ende mueLEN om *Munsterbelsen*.

Item des sondaechs dat was groet vastelavont soe togen
die brabenders voer die stat van *Bilsen* ende stormdense
ende wonnense en die Triechters bestormden dat slot en
wonnent, en daer bleven doot ontrent XII° menschen en
vinghen die ander man en wyff ende kinder en spolierden
al dat sy vonnen, en verbranden die ganse stadt al af
sonder die kercke op den selven daech.

Item des smaendaechs toech dat Her te Eeck waert (2)
ende lagen te Mechelen ende die reyser togen ute Eeck
tot Stockepn ende dat wart gedinckt.

(1) Den naam van dertiendag gaf men oudtijds aan het Drickoningen-
feest, als zynnde de 13^e dag van af Kersmis, een feest waarop onze voor-
ouders meestal het nieuwe jaar begonnen.

(2) Maescyck.

1485. Int jaer MIIII°LXXXV des vridaechs voir Sint Jans daech nativitas quam myn heer van Montegis ende bracht met hem Her Wilhem van Arenburch tot Tricht gevangen in den Wynckel, ende hy wart beroopen van myns Heren wegen van borbons doot, den Got begenade, ende waert met schepenvonnisse gewesen ter doot, ende des saterdaechs smorgens ten VI uren waert hy voir den helm om een swart cleet ende met VI tortissen onthoeft ende waert voer begraven ten preeckeren, inden choer, neven den greve van Vernenborch ter slincer hant, dat ons al quaet is.

Int selve jaer quam Hertich Maxmilianus met groter macht ende met synen Heren tot Mastricht des saterdaechs voir onzer liever vrouwen cruytwydinghe daech ende des anderen daechs na onser liever vrouwen daech toendemen dat heyligdom buiten de kercke, dat men pliecht te tuynen ten VII jaren, maer nyet dan ten twee plaetsen, dat men pliecht te tuynen ten drie plaetsen.

Int selve jaer op sint berbenavent galt eynen sack salts XII ryns gulden. Int selve jaer soe syn comen die Herren van Arenburch om hun broders doot te vreecken, ende hebben ingenomen des lantcomedeurs huys te *Rade* (1) en *Stocken* ende hebben daer die stalknechten te weten Swytsen ende ander voetgestellen op gelacht, die alle die dorpen schenden ende spolierden in den lande van Loen ende ock in die Kempen, ende waer dat sy dat crighen conden, ende ock *Aldeneijck* die kercke een roiffhuys afgemaecte ende hunne perden gestalt in die kercke ende des gelyck in die kercke, ende ock *Hasselt* gecreghen dat sich opgaf beheltelyck lyff ende goet.

1486. Int jaer MIIII°LXXXVI op sint Sebastianus avont des smorgens omtrent V of te VI uren waert sint Truyen

(1) Welligt Grutrade..

gewonnen van denen van Arenburchs luyden, daer waert der abt gevangen mitten proest ende metten munniken ende andere goede ridderschappe die inde stadt waren metter gemeynte, ende alle kercken gespoliert van allen hunne juwelen ende vuel luyden inde stadt doot geslagen, ende der abt wart daerna van Luyck gevoert tot *Stockem* als men sacht.

Int selve jaer was die Mase soe groet als sy in menige tyden was ende die deecken braecken wt ende dede groeten schade beneden int lant, ende Hertich Maximilianus toech met synen vader den Keyser tot Francfort met vuel Heren.

Int selve jaer waert een gevangen (te) Triecht die leet dat hem Her Robrecht van Arenburch solde gegeven hebben IIII rynsgulden dat hy die stadt van Triecht verspeen ende verraden soude. Dieselve waert Triecht geverdelt en sacht den luyden datse wael tousagen, die Luycker weren om hun wt nacht ende daech ende dat nyemant en liep ten vuer mer op die mueren om der verrederyen, die solden sy doen in die stadt senden om hunne opsat te vervolgen.

Int selve jaer wert *Curingen* dat huys gewonnen van denen van Luyck ende van Arenburch ende verbrandt, behalven dat sy los afgingen die daerop lagen, ende op palmdach waert *Endoven* van den selven boven genomen ende gespoliert, daer sy vuel goets vonnen ende ock vuel perden, ende die kercke verbrant.

Int selve jaer des goendaechs voir halfvasten waert Rocha van Her Gys van Can op die trappen (van) sint Lambricht doot geslagen.

Int selve jaer des goensdaechs in die paesche heilige daech waert Her Gys van Can van denen van Luyck doot geslagen op die trappen (van) sint Lambricht ende van den kinderen waert hy met syn haer gesluypt al voor die

mynrebruederen ende noch X ofte XII ock doot geslagen.
Ende dit was hun overste Capiteyn (1).

Int selve jaer des dynsdaechs voir palmen stierf vrou Gertruyt van Sombreff abdesse yan *Thoren*, die gewest hadde abdesse doemen screef LXXIII.

Int selve jaer op sint Lambrichs daech heeft her Jan van Horne biseop tot Ludik syn eerste misse (te) sint Lambrecht gesongen ende syn vader den evangelie en myn heer van Solmen den epistel in sint Lambrichs kercke, ende ock is gewest aflaet van allen sonden (te) Triecht tot onzer liever vrouwe ende sint Servaes.

1487. Int jaer MIIII^eLXXXVII omtrent derthien dage quamen Her Robrecht ende Her Everard syn oem van Arenburch met IIe perden en Switseren ende overlense knechten buyten Ludik ten Sartrosen (2) daer sy sich in lachten en schoiten vanden thorn vander kercken tot Luyck aan die brugge, ende der thorn brande metter kercken, ende bleven daer ende tot Robermont liggen bicans XIIIII daech lanck, datter nyemant en verdreef. Daerna togen sy tot Herve ende verbrandent ende dreven wylle van roven ende van vangen ende togen tot Eupen dat sy ock spolierden ende die dorpen daerom omtrent.

Int selve jaer op sint Valentynsdaech quam Her Robrecht van Arenburch met syn geselscappe te pert ende te voet XIe al, tot *Mersen* dat sy doen spolierden, die kerke ende die prostie, ende op den thorn vander kercke wasser gevrouwien G ende XXVII (3) die waren geschat voer V^e

(1) Gys van Canne was zoon van Lambert van den Bosch, schildknaap, Heer te Mopertingen en Gellick, gehuwd bij contract van den 15 Julij 1441 met Joanna van Gelinden erfvrouw van Gorsleeuw, Groot-Spanwen, Jonchout en Hoelbeek. Over hem verscheen een opstel in de *Revue de Bruxelles*, novembre 1858, p. 1—38, geteekend L. Polain. Men zie verder Fisen ad ann. 1486.

(2) De Chartreuse.

(3) Den 9 Januarij 1649 's avonds ten 9 ure waaidde deze toren door eenen zwaren stormwind om en is sedert niet meer hersteld geworden.

gulden, ende sy vinghen der lantluyden bis IIIe dat sy met hun vuerden, ende blevener doot V ofte VI, ende sy toegen tot *Herle* toe, daer sy lagen, ende branden (te) *Schemmert XII* huyser ende bleven in den lande van *Valkenborch* liggen van scoendaechs tot saterdaechs snonens, ende branden ock *Triechter* hoeff XIII oft XIV.

1488. Int jaer MHHI^eLXXVIII des vrydaechs voir half-vasten des derdendaechs na sint Gregorius daech, quam Her Everart van Arenburch met synen hulpers des smorgens tot Ludick ende die Keulre ende lantlueden van *Teleur* quamen sinte Margraten porte in, ende wonnen Ludick derdewerf, ende sloegen doot den burgemeester van Syrien ende Tylman van Waldorey ende III oft IIII scepen ende Peter Braets scoltis te Triecht, ende joncker Dieryck van Batenburch. Ende Johan van Cortenbach ende den greve van Horne ende joncker Waerhous (Waroux) ende joncker Claes van Molcken waert gevangen ende sat gevangen bynae III jaer.

Int selve jaer waert Mulcken der priestervyant doot geslagen. Int selve jaer opten XX daech in Augusto is der bisscop (te) Triecht comen met V^e perden en die voetknechten syn des avonts voir *Mersenhoven* getoigen ende die ruyter van Triecht die daer lagen (kwamen) des smorgens metten bussen uyt ende die hebbent gewonnen, ende Sylbach ende Henrick van Diest ende Sons ende met XXXV gesellea waert Triecht ingebracht, daer is opten selven daech Sons opten merckt onthoeft met syn derdeman ende die andere int gevanckenis gesat. (1)

1489. Int jaer MHHI^eLXXXIX . . . op sint Andries daech is mijn Heer der bisscop voir *Millen* getogen ende hebbet gewonnen, daer was capeteyn Gerit van de Reuen

(1) Welligt moet men sous en niet Sons lezen. Zie Pélerin : Essai hist. p. 314.

ende syn gesellen gevanghen ende wael LXXX heeft af-
gesteeken.

1490. Int jaer MIII°XC des derdendaechs inden April
syn die van Ludick te *Zoenhoven* by *Hasselt*, tot XV°
sterck, ende hebben die huysluyden gevanghen ende
hun beesten genomen, daer is mijn Heer van Ludick
tegen getoegen met syne luyden ende heeft die dorpen
aangeroepen ende hebben die Luycker gevanghen en
doot geslagen X° ende XL man sonder die verdroncken
ende storven, ende daer waert joncker Robricht van
Arenburch ende Jenninc bastaert ende Bastin casteleyn
van Monfort ende noch meer gevanghen, ende (te) palme
waert (te) Triecht bracht ende waert buyten Wyck le-
ventich gevilt ende syn leden gebroicken ende onthoeft,
ende noch III gehangen ende twe van de vieren mette
voeten opwaert gehangen, want sy des vrydaechs voer
palme haddense vleys geten.

Int selve jaer des saterdaechs voir alderheyligendaech
des savóns ontrent IX aft X uren soe is die Heer Jacop van
Croy endeliden int lantbracht (*Sint Lambrecht?*) comen met
groter menichte van volck fransoysen ende gascoesen, ende
Her Robrecht van Arenburch met synen hulperen syn tot
Ludick comen ende hebben herberge genomen in alle cloes-
teren ende hebben abten, municken, canonicken wt hunne
bedden gejaecht ende hun capeteyne hebben hun bedden
ende cameren aff genomen ende haldent voer hun. Ende
daernae des smaendaechs voir sint Mertens daech soe togen
die Luycker ut al tot *Cortersen* ende branden die kercke
ende spolierden dat dorpe van beesten ende gevanghene
ende van dan te *Wellen* daer sy die kerck ock spolier-
den ende verbrandense al te gronde, ende voert alle
kercken daer sy quamen sloegen sy op ende brandent
ende nament die monstrancien ende kelcken, ende den
priester te *Alcken* sloegen sy doot ende noch eynen

priester, die die monstracie hadde in die hant, omdat hy des nyet geven en wilde soe sloegen syhem doot, voert spoliérden ende vingen (zy) die luide in die Kempen ende namen hun beesten, sy sloegen (te) *Eelen* die kercke op (te) *Dilsen*, *Lanclaer Eisden*, *Vucht*, *Mechelen*, *Gremby* ende namen alles watter binnen was metten kelcken, voert togen sy sint Mertensavont tot *Hocht* int cloester dat sy doen spoliérden. Daer sloegen sy die kercke op, die kisten ontwei ende, nament allet wat in die kercke gevlycht was van sylvere werck ende juwelen, den wenne (pachter) namen sy al syn perden ende coyen ende schapen ende voerent al met tot Ludick.

Int selve jaer op sint Thomas avont, des morgens ten IIII uren, soe syn die Luyckeners comen al tot *Udecoven* op die Mase alsoe men sacht tot XV° toe ende syn doer die Mase getoegen, ende als men meent datter verdranck by XXX toe, daer ik weet datter een deel gewest syn en syn in cuilen begraven aan den Wert tot *Geul*, dat nu heit der *fransoysen Kerckhoyff*. Ende die voetknechten namen te *Udecoven* IIII pert daer sy met overreden ende sloeghen eenen boide met Romenien op ende namen suycker, vygen, resinen arnemsche Kees ende maeckten dat goet al schande (te niet) ende voerent over metten veerschepe ende sloegen einen wert doot geheyten Hennen Gubbels ende quamen in die kercke ende spoliérden die, ende namen den clusener ende dreventem met hun een half myle wech eer sytem lieten gaen, ende den Capellaen Her Michiel namen sy al wat her hadde ende deden hem synen rock wt ende lietentem gaen; van dan togen sy tot *Beeck* en spoliérden; tot *Mersen* verbranden sy XV huysen een deel vander proestien ende ock branden sy tot *Werde* einen hoff, ende namen inden lande van Valkenburch alle die beesten, pert, coyen ende gevangene ende drevan al tot Ludick.

1491. Int jaer MIIIfXCI op jaers avont soe toegen die Luycker, geheyten *des lants verdervers* al tot sinte *Gerttruyden* ende slogen die kerck op ende den custer doot in die kercke ende namen allet dat sy daer vonden, ende in den dorpe branden sy huyser ende namen die luide gevanghen, ende daer al om ock tot *Eckelrade* ende drevent allet tot Ludick *in die rouffstadt*.

In datselve jare begant te vriesen voer Kersmis ende snide sint Stevensdaech aan, ende vroer daerop dat eynen alte calden wynter was, soe dat die Mase overvroer dat men daer over voer met waghen ende reet, dat duurde wys licht avont, ende lichtdage brack dat ys op ende was seer groet water dat beneden alten groeten schade dede, ende die meulen tot *Udecoven* dreef eweck. Des saturdaechs vor cleen vastenlavont soe quam die groete garde int lant van *Reckem* liggen ende lagen daer wes dynsdaechs savens ende dreven groeten woest inden lande.

Des dynsdaechs opten cleynen vastavont, soe quamen die Luycker wt en branden inden lande van *Daelhem* *Voeren* ende ander dorpen. Des waeren die Lymborgieres wt metter macht ende wolden int lant van Francimont, ende doen sy sagen dat die Luycker branden ende tegen (sy) hun nae ende belachtense by *Weset* ende vingen den borchgreve van Montfort by Ludick ende noch voirt anderen, ende der warter doot geslagen ende gevanghen by IIe ende daer bleef doot der van Iselsteyn, Flips Herten ende Frederick van Rosmael.

Op aschdaech toeck der biscoop ende der Hertoch van Sassen met menighen man tot Ludickwaert ende deden roepen dat men perviande nae brecht ende dat her toeck tot halven weech tot *Tongeren*, ende die van Triecht die pervianden brachten werden gevanghen ende tot Luyck gevoert.

Daernae op sint Peters daech cathedra quam die grote

garde weder om tot *Reckem* ende drenen groeten woest
ende moesten geloeven den greve van Horne C luycker
gulden Luycker gulden, ende sy lagen drie daech soe.
*Wee den Heren die die grote garde brengen int lant,
daermet der dorpman waert gescant. Die dorp luyden
moesten hun wyn ende spise doen halen, En die stadt van
Triecht, moet meestedeel betalen.*

Int jaer MIIII^eXCI soe wast der duerste tyt [die in men-
schen tyde, die doen leven mocht, gewest was. Een vaet
roggen by sint jansmissoe galt XXVII st. die terve XXIX st.
die ronde gerst XIII st. die even XI st.

1492. Int jaer MIIII^eXCII quam Hertich Karle van Gelder wt Vranckryck met myn Joncker van Moers ende Her Robrecht van Arenburch ende noch meer capiteynen wt Vranckryck ende toegen voer die stadt van Triecht henen den XXIII daech in den Meert ende branden IIII oft V huyser by der stadt van Triecht ende toegen voerts savons al tot *Zittert* ende fordenen alsoe voert int lant van Gelder.

1493. Int jaer van XCIII waert *Zittert* gewonnen van Joncker Robrecht van Arenburch ende Bastin, dat een boeff was.

Int jaer MIIII^eXCIII waert der peys gemaectt tusschen den coninck van Vranckryck ende den Roemschen coninck dat menich jaer gestanden hadt.

1494. Int jaer MIIII^eXCIII quam des Roemsche coenincks Maxmilianus huysfrou, des Hertogen dochter van Melanen (1) te Triecht den VI daech inden huymaent, ende des VIII daechs huymaent quam der Roemsche coninck heymelick in Triecht by syn huysfrou, ende reet

(1) Blanca-Maria, hertogin van Sforzin, geboren in 1472, 5de gemalin van Keizer Maxmilian, was dus eene persoon van 22 jaren wanneer zij Maastricht en Sittard bezocht.

des anderen daechs weder tot *Zittert*, ende quam weder opten XII daech inden huymaent, ende des XIII daechs inden selve maent reet der Roemsche coninck ute stadt van Triecht met menighen Heren ute porten Tweebergen ende haelden synen soen den jongen prins Hertich Philips van Boirgoingen ende gaff hem over dat lant van Brabant ende bracht met in die ballinghen.

Int selve jaer waert *Tongeren* gewonnen des snachts voir sinte Lucien avont vande groter garden.

1496. Int jaer MIII^eXCVI quam der jonge prins van Boirgoingen Maximilianus soen, Hertich Philips (te) Triecht op Mei avont ende waert gehuilt ende ontfangen voor eynen Heer, ende op Mei daech schoiten die gesworen van Triecht hunnen vogel ende der jonge prins schoit den vogel aff met syns selfs hant, ende hy ginck in syn XVIII jaer in, ende hy bracht geen ballinghen in die stadt van Triecht.

1504. Int jaer XV^eIII op sint Bartolomeus avont snachts waest soe groete erdtbevinge dattet volck soe seer verveert was, dat die huyser stonden en scudden, dat mer meynde datse gevallen souden hebben, dattet volck soe verveert was datse nyet en wisten woer sy henen wolden loupen.

1505. Int jaer XV^eV op sint Jacobs avsnt was die Jeker soe groet, datse den overval van de reck en den eynen thorn daer neven ter Maze wert, omgedreven heeft, ende den thorn aenden alden Hoeffsport ter Mazen wert omgedreven heeft, alsoe datse doer den alden graeff quam geloupen soe seer, dat die twe meulen affgedreven syn van macht des waters, ende al op eyn tyt Lemmen van Malsmeulen ende Paes meulen van Mal. Dat geschieden den XXIII daech in den huymaent op sint Jacobs avont.

Int jaer XV^eV in den maent December den XVIII daech doen storff der goede Her, Her Jan van Horne biskop tot

Ludick (1) ende storff op eynen donderdaech ende waert des vrydaechs daernae begraven ontren ten II uren nae noon.

1506. Int jaer XV^eVI inden braecmaent den VIII daech op eynen maendaech doen quam voer saramentsdaech, doen hulden die goede Heer van Ludick Her Erardus van der Marck Tricht ende des selven Sacramentsdaech dede hy die Hoechmissee (te) Sint Servaes ende droech dat Heylich Sacrament om in die processie.

1507. Int jaer XV^eVII den XX daech in die Sprockille op eynen saterdaech hevet seer gedondert ende gewerlick ende gehagelt ende geregent ende seer geweyt ende des selven daechs heeft die sonne seer schoen geschenen.

Int selve jaer den XXIII daechs in den Meert op eynen goensdaech ende het was op onser liever vrouwen avont doen quam vrouwe Margriet van Brabant wt Savoyen ende toech na Brabant.

Int selve jaer den XXII daech Augusti ende was op eynen sondaech doen was eyn groet onweder in die locht als van donder ende blixem ende hagel ende die hagelsteyn vilen also groet wyc groete nuet ende soe groet wyc hoinder eyer ende die plat ende ront wyc schiven met canten ende met tacken ende der was seer vuel.

Int jaer XV^eVII op onser liever vrouwen daech cleen kersmisse doen quam Her Robrecht van Arenborch met vuel fransousen ende toech nae Gelderland ende met vuel Luycker; ende die Limborgiere ende die uten lande van Daelhem toegen doer Triecht, sterck wael drie duysent

(1) Jau van Horne, die te Maastricht overleed, stierf zoo als onze Chronijk dat aanslapt den 18 December 1505 en niet den 17 Januarij 1506 zoo als Chapeanvelle en na hem de schrijver eenen latijnsche noot over zijne graftede op Lichtenberg, geplaatst in de *Bulletins de la Commission royale Belge d'Histoire*, tom. I, n° 4, 5me série, dat aapstippen. Zie Fisen ad ann. 1505.

ende mendense te slaen, mer sy waren bynae al verraden.

Int selve jaer nae sint Mathies daech toech der Hertich van Gelder metten fransoysen nae Brabant met groeter macht en sy wonnen Thienen metter macht en sloegenter vuel doot en namenter vuel gevanghen en dreven groeten woest.

Int selve jaer des ersten goensdaechs nae sint Dyonys daech soe waert dat cruys vanden thorn te Wyck sint Merten gericht onder noenen ende gesat (1).

Int selve jaer des dynsdaechs nae sint Lucas daech, snachts, so sloegen die van Namen ende van Martsefamen (2) ende keetelslegers van Bovys doot vuel groter Heren, (te) sint Hubricht in Ardennen, met namen den soen van Lareynen, den grave van Iwers, den gouveneur van Sapanien ende Napels, den greve van Rossel, den Marscalck van Normandien, den greve van Hermejacken (3), den greven van Orléens, den soen van Grandegarde, den ammerael vande zee. Daer bleven IXe pert.

Int jaer XV^eVII ontrent sint Remeysmisso oft een wenich daernae so satten die Heren von Triecht ende der ganse roet op ellick voet korns eynen halven stuver te maelgelde, ende enich borger die gemaelen wolden hebben, die moest dat gelt geven ende een bele halen eer der muelener dat korn in die muelen vueren woude. Ende die geestelyckheyt gavent. Besunder die Heren van sint Servaes die en woldens nyet geven en maekten groete ongenuechden inde stadt ende sy en wolden ock geen accyse geven van holt oft van coelen alsoe die burger

(1) « Ecclesia B. Martini pene tota a fundamentis est instaurata. . . .
æstate nostra. » Herbenus Cap. III, p. 21. Zoude deze herbouwing in 1507
zijn tot stand gekomen?

(2) Marche-en-Famènè.

(3) Armagnac.

gaven ende die ander geestelicheyt; ende om der selver accysen wyl als te weten van holt en de coelen hadden sy die stadt geladen in Brabant ende deden haer groeten hynder ende sehade van gedinghe; ende dat wart gesoent, mer die Heren van sint Servaes moesten die custen al te samen betalen.

1508. Int jaer XV^eVIII also was der achter wynter also lanck dat paesdaeeh quam des XXIIII daech in April ende was op sint Joris daech.

Int jaer XVe ende VIII op den XXIII daeeh inden braecmaent ende het was op eynen Sacraments avont doen quam der cardinael van Romen in die stadt van Triecht met groten staet ende waert met groeten staet in die stadt gehaelt met bey den collegien ende met den IIII orden ende metter stadt ende met der ambachtstoertsen. Ende van Triecht toech hy in Brahant.

Int selve jaer sterft (er) seer (te) Triecht. Ende het storven vuel jonger menchden ende ock vuel vrouwen van kinde. Ende het storff al van inden Mey tot by Kersmisse.

Int jaer MV^e ende VIII doen was daer grote onrust tusschen die stadt van Triecht ende dat lant van Valkenburch, als te weten van schettinge, als datter Dros-saert seer schedde der burger guede. Ende des nyet geven en wolden, die gingen die schetmeesters penden en dede hun groeten schaide. Alsoe ist geschiet dat die stadt van Triecht in Brabant is getrocht tegen den Dros-saert van Valkenburch in die cancellerie ende voer den Keyser. Ende der Keyser met alle den Heren hebben gewesen dat die borger van Triecht hun erffgoet sal syn te ewighen daghen scetten vry in die landen van over-Mase. (1)

(1) Zie Pélerin, p. 274—275.

Int jaer XVe ende VIII inden braecmaent des II daechs doen wart dat slot ende huys van Protem (?) opgegeven ende daer waert vael gehangen by den huyse , ende , waert opgegeven in wyllen myns genedeghen Heer Hertich van Brabant ende den genedighen greve van Anjous ende der stadt van den Bosse ende des Hollenscher steden al hunnen wyl daer met te doen.

1509. Int jaer XV^eIX des IIII den daechs inden Mei doen hebbet soe gehagelt dat die straten al bedeck waren met hagel steynen , dat men die steyn nyet en saech vander straten.

Item int selve jaer den XXVI daech inden Even maent ende was inden vesperen datse vernae wt was , doen waert dat crucifix opgehangen in onser liever Vrouwe Kerck (te) Triecht ende was schoen gemaelt ende der choer was ock schoen gemaelt , ende die kercke was een ander jaer te voeren gevisitert ende ock gemaelt.

Int jaer XVe ende IX opden XXIX ten daech Decembris sat die stadt van Triecht op dat maelgelt , op iegelyck vaet enen halven stuver ende dat doerde tot in den jare X ende ginck aff op sint Gielis daech.

1510. Int jaer XVe ende X doen was der thiendaech op eynen sondaech , ende int selve jaer was der achterwynter lanck VII weecken ende paesdaech quam des lesten daechs in den Meert ende was sinte Balbina daech.

Int selve jaer wast *Heylig (endoms) kermis*, ende men toontent erstwerff den IX daech inden Huymaent ende was des IIII den daechs voir sinte Margrieten daech.

Int selve jaer galtmen IX vaet korns roggen om eynen besceyden Hornsgulden ende een vaet terve galt IIII stuver ende een vaet gersten galt III stuver ende eyne Horns gulden galt XXII stuver.

Int jaer XVe ende X des VIII daechs September en was op onser Liever Vrouwen geboerten daech doen

weyden der bisp van Ludick selff met name Her Erardus vander Marck die kerck in den Beyert (te) Tweenberge ende des selven daech nae noene soe ginck hy selff ende vormde die kinder jonk ende out ende ock grote menschen.

Int jaer XVe ende X ontrent sint Mertenmisze alsoe begant te vriesen ende te snyen ende int aengaen binnent jaer XI ginckt alsoe seer vriesen ende snyen dat noet man desgelyck gesyen en hadt die doen leefde ende het doerde tot nae Lichtdaech ontrent des derden daechs, soe ginck suet weder doen, ende Lichtdaech quam op eynen Sondaech, ende des Sondaechs nae Lichtdaech brack die Mase op ende die Jeker waert soe groet datsy den thorn aenden reck om dreeff ende ginek daer den alden grave ende dreeff dat waeckhuys wech aan die Aldenhoeffs porte ende dreef doer den nuwen graeff (te) sint Peter in die Mase.

1512. Int jaer XII quam der Keyser van Romen met name Maximilianus ende quam tot Tricht met menigen edelen man ende met allen die corenvoirsten, ende opten selven tyt vonden die heren metten Keyser denselven rock den Jesus op syn gebenedide lichaam gedragen heeft met noch meer Heylichdoms, ende dat geschiede in die passie weeck ende opten witten donderdaechs snachts dat der Keyser ginck totter plaetsen daer dat Heylichdom was ende daer syt vonden.

Int selve jaer quamen die Brabender tot *Wessem* ende maeckdent seer sterck aan die graven ende aan die wallen ende maeckden bolwercken.

Int selve jaer quam der Keyser uit Brabant (te) Triecht inden Huymaent ende dat geschiede des IX daechs.

1517. Int jaer XVII des eersten daechs in den braecmaant alsoe ist der Keyser van Romen Maximilianus comen uit Brabant (te) Tricht.

Int jaer XVII in den Mey, des IX^{den} daechs doen

wast Capittel te Triecht in dat Cloester van den Augustinen.

Int jaer XVII des eersten daechs inden Mey ende twas
sint Philips ende Jacobus daech soe wart sint Tauweren
cas te *Mersen* omgedragen ende het was op eynen vri-
daech.

Jos. HABETS.